

Enheten för medie-och kommunikationsvetenskap
MKVA21:4 Uppsats
Höstterminen 2010

Killar gillar att skriva maffiga reportage - tjejer gillar kortare grejer

En granskning av könsrepresentationen i Magasinet Filter

Av: Natalie Ibron och Magdalena Stadler
Handledare: Marja Åkerström
Examinator: Fredrik Schoug

Sammanfattning

Medierna spelar en allt större roll i våra liv. Det vi läser om i tidningarna är det vi sedan pratar om, tänker på och värderar oss själva och vår omvärld efter. Även om det kan verka självklart att män och kvinnor ska få samma utrymme i en tidning i Sverige år 2011, är det inte alltid så. Föremålet för uppsatsens granskning är det uttalat könsneutrala Magasinet Filter, en tidning vars slogan är "läsmagasinet för nyfikna". Uppsatsen undersöker hur magasinet framställer kvinnor respektive män och i vilken utsträckning personer av de olika könen får utrymme i tidningen både på författarsidan och som huvudpersoner i artiklar och reportage. Utgångspunkten i denna uppsats är både en kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys för att få en så övergripande bild som möjligt. I den kvalitativa analysen används en symptomal läsning med feministiskt perspektiv. I den kvantitativa analysen har manliga och kvinnliga skribenter och huvudpersoner räknats och jämförts med hur mycket utrymme artiklarna fått i tidningen och på vilket sätt personerna framställts. Syftet har varit att kartlägga huruvida Magasinet Filter är så könsneutralt som det utger sig för att vara genom att undersöka ifall personer av olika kön framställs på olika sätt och i vilken utsträckning de finns representerade i tidningen. Undersökningen har tagit fasta på varför det är viktigt att en tidning som utger sig för att vara jämlik och har höga journalistiska ideal lever upp till detta. Resultatet har visat att tidningen är förvånansvärt ojämlig, främst vad gäller könsrepresentation i stort men även när det gäller hur de olika könen vinklas i reportage, där kvinnor ligger i ett klart underläge.

Nyckelord: Magasinet Filter, könsrepresentation, symbolisk förintelse, dagordningsteori, tolkningskretslopp, könsneutralitet, jagbildning, identitetsskapande, reflektionshypotes, struktureringsteori, könsroll, mytologi.

Enheten för medie- och kommunikationsvetenskap

Av: Natalie Ibron och Magdalena Stadler

Titel: "Killar gillar att skriva maffiga reportage - tjejer gillar kortare grejer. En granskning av könsrepresentationen i Magasinet Filter"

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	4
2. Syfte och frågeställning.....	6
3. Metod	7
3.1 Kvantitativ innehållsanalys.....	7
3.2 Kvalitativ innehållsanalys.....	8
3.2.1 Tolkningskretslopp	9
3.3 Avgränsningar och urval.....	10
3.4 Bortfall	11
4. Teori.....	11
4.1 Reflektionshypotesen och symbolisk förintelse.....	11
4.2 Jagbildningsprocessen.....	12
4.3 Dagordningsteorin.....	13
4.4 Identitetsskapande i det senmoderna samhället	14
4.5 Struktureringsteorin	14
4.6 En mänsklig rättighet	14
4.7 Textens genre	15
5. Analys.....	16
5.1 Skev könsrepresentation i siffror	16
5.2 Intresse för och framställning av personer av olika kön	17
5.3 Den symboliska förintelsen.....	18
5.4 Män som går sin egen väg och kvinnor som ifrågasätts	19
5.5 Filter och identiteter	21
5.6 Filter som förstärkare av föråldrade könsroller	22
5.7 Ämnesneutralitet	23
5.8 Ett sällsynt exempel på genusmedvetenhet.....	24
6. Avslutande diskussion	25
7. Referenslista.....	28

1. Inledning

Förenta Nationerna lade år 1948 fram sin deklaration om mänskliga rättigheter, i vilken det står att ingen människa ska särskiljas på grund av sitt kön (FN, 1948, UDHR art. 2). Sverige, och en absolut majoritet av världens länder, har anslutit sig till FN och därmed accepterat deklarationen som en del av sin inhemska lagstiftning. Ändå är frågan om jämställdhet inte en självklarhet ens 60 år senare, och ger hela tiden upphov till en debatt på arbetsplatser, inom näringslivet och när det gäller representationen i medierna. Det är dock otvetydigt att jämställdhet är en mänsklig rättighet.

Dagens masskommunikativa samhälle gör det möjligt för oss att hela tiden nås av nyheter och åsikter. Denna ständiga tillgänglighet är inte nödvändigtvis av godo. Medierna gör mer än att upplysa oss - enligt sociologen John B. Thompson påverkar medierna hur människan skapar sin egen självbild, och även hur hon ser på andra människor och på stereotyper, t.ex. kvinnligt och manligt (Thompson, 2001, s. 261 ff.). Medierna har makt att påverka genom att förändra, men kan även cementera och stärka rådande samhällsbilder. Vad som syns och förmedlas i medierna blir därför extra viktigt, och framförallt måste mediekonsumenten tänka till en extra gång för att ta reda på underliggande meningar och betydelser. Just dessa underliggande meningar och betydelser och hur de kan påverka människor, är något som kommer att ligga i fokus i vår uppsats.

1.1 Bakgrund

Magasinet Filter kom ut med sitt första nummer den 18 mars 2008 och har redan från starten haft en tydlig målbild - att satsa på djupgående, intressanta reportage som berör. På deras hemsida beskrivs magasinet såhär:

“Filter ger dig närkontakt.

Här finns reportagen, intervjuerna och bilderna som tar dig till platser du annars aldrig kommer nära.

Filter ger dig framtiden.

Här hittar du människorna, idéerna och berättelserna som formar och sätter färg på Sverige de kommande två månaderna.

Filter hjälper dig att hitta rätt.

Vi berättar vad som är på gång bland böcker, skivor och filmer, kikar runt hörnet på ny mat, stil och teknik.

Filter är ett magasin för nyfikna.

Vi är till för dig som vill veta mer – först. *Oavsett kön, ålder och politisk uppfattning. Filter ger dig verkligheten, du drar slutsatserna.*” [Vår kursivering]

Med början genast efter det första numret, fick Magasinet Filter mycket uppmärksamhet för sina djupgående reportage och annorlunda vinklingar, och tidningen blev utsedd till Årets Tidskrift 2009 . Magasinet, som kommer ut 6 gånger per år, har haft en stadigt växande läsarskara och hade under första halvåret 2010 en utgåva på 24 700 exemplar per nummer (www.sverigestidskrifter.se)

Filter har även fått mycket medial uppmärksamhet av helt andra orsaker under det senaste året, då tidningen upprepade gånger blivit anklagad för att vara dominerad av män vad gäller val av skribenter, intervjuobjekt, reportage och omslagsbilder. I september 2010 fick vi och många andra upp ögonen för den här aspekten av den tidigare så hyllade tidningen, mycket genom en bloggare vid namn Kalle Laxgård. Laxgård skrev ett blogginlägg om ett meningsutbyte han haft med en person från Filters förlag, där personen enligt bloggen motiverade mansdominansen på författarsidan med att “sen är det ju så att killar gillar mer att skriva de här längre, maffiga reportagen. Tjejer gillar mer att fokusera på kortare grejer som är mer ämnesspecifika” (<http://kallejdoskopet.blogspot.com/>). Vid en mailintervju med Laxgård (se bilaga 2) bekräftar han uppgifterna, och reaktionerna på hans blogginlägg blev starka, vilket bland annat märks på kommentarerna till detsamma. Bland annat kommenterade Filters chefredaktör själv och tog tidningen i försvar (se Analys, s. 16).

Denna vetenskapliga uppsats ämnar undersöka om denna uttalat könsneutrala tidning är så neutral som den verkar, eller om den medvetet eller omedvetet vinklar sin framställning av de olika könen på olika sätt och i olika utsträckning. Är det så att vi i Sverige, trots att vi betraktar oss själva som genusmedvetna och jämställda, fortfarande undertrycker kvinnor och framhäver män i medierna? Filter, som är en tidning som definitivt utger sig för att vara fylld av kunskap och har höga journalistiska ideal, borde onekligen vara ett av de få magasin som inte särskiljer mellan könen. I grunden till vår undersökning finns patriarkatsteorin med sina djupt liggande samhällsstrukturer, en teori som påstår att män är de som styr samhället och kvinnor till viss del är förtryckta. Patriarkatet visar sig på många olika sätt, exempelvis genom könsrepresentationen i medierna och den status som tillmätts män respektive kvinnor som skildras i dessa. Att män ska få mer plats i media än kvinnor är något som Magasinet Filter med största sannolikhet inte vill skriva under på och jobba för, men frågan är om man kanske gjort det ändå.

Detta ämne är av allmänintresse med tanke på det inflytande som medierna har över sina läsare. Frågeställningen i denna uppsats kommer att besvaras med dagordningsteorin som utgångspunkt, utformad av Maxwell McCombs som undervisar i journalistik vid University of Texas. Utgångspunkten blir därför att medierna har makt att påverka samhället. Medierna sätter dagordningen och bestämmer vad vi pratar om, vem vi känner till och vem vi ser som framgångsrik. Även Thompson och jagbildningsprocessen är något som kommer att diskuteras, med hänvisning till att medierna påverkar hur vi människor skapar och uppfattar bilden av oss själva. Medie- och kommunikationsvetaren Gunilla Jarlbro skriver i *Medier, genus och makt* att “allmänheten består av både män och kvinnor, och därför är det viktigt att medierna även gestaltar den så” (Jarlbro, 2006, s. 8).

2. Syfte och frågeställning

Syftet med förevarande uppsats är att kartlägga om Magasinet Filter är så könsneutralt som det utger sig för att vara, genom att undersöka ifall personer av olika kön framställs på olika sätt och i vilken utsträckning de finns representerade i tidningen. Föreställningar som verkar naturliga och upplevs som invanda kan ibland representera föråldrade uppfattningar, och intresset i denna uppsats ligger i att försöka finna samband mellan rådande samhälleliga och kulturella strukturer och själva textens utformning.

Vår granskning utgår ifrån följande frågor:

I vilken utsträckning och på vilket sätt representeras människor av olika kön i Magasinet Filter? På vilket sätt kan framställningen bidra till att stärka eller ifrågasätta könsstereotyperna, och hur kan detta påverka läsaren?

3. Metod

De utvalda texter som ligger till grund för denna uppsats har granskats i hur de framställer de olika könen, och i analysen kommer det att föras ett resonemang kring underliggande betydelser och hur detta eventuellt kan påverka läsaren. För att besvara frågeställningen på ett så omfattande sätt som möjligt kommer tillvägagångssättet att vara både kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys.

3.1 Kvantitativ innehållsanalys

De norska medievetarna Østbye, Knapskog, Helland och Larsen skriver i sin *Metodbok för medievetenskap* att den kvantitativa innehållsanalysen strävar efter en mätbar beskrivning av materialet, d.v.s. siffror och fasta värden (Østbye et al., 2003, s. 214). Med den kvantitativa innehållsanalys som används i detta arbete, har det under arbetets gång varit förhoppningen att kunna hitta mönster i tidningens artiklar. Genom att analysera och diskutera dessa mönster har det även varit intentionen att se om de kanske har en underliggande betydelse som inte blir tydlig vid en första anblick.

Tillvägagångssättet i denna uppsats har varit att först läsa artiklarna och sedan koda dem med hjälp av ett kodschema. Kodschemat (se bilaga 1), har utformats genom att titta på tidigare forskning, samt med hjälp från antologin *Metoder i kommunikationsvetenskap*, redigerad av Mats Ekström och Larsåke Larsson (2010), båda medie- och kommunikationsvetare. Det har även tagits mer hjälp av denna antologi, då det i ett kapitel skrivet av metod- och analysvetaren Åsa Nilsson, går att läsa om de fyra element som är grundläggande för den kvantitativa innehållsanalysen, nämligen objektivitet, systematik, kvantitet och manifest (Nilsson, 2010, s. 121 f.). Dessa fyra element är något som hela tiden varit närvarande under utformningen av

analysredskapen för just denna uppsats. Det är väldigt svårt att ha en helt objektiv syn, och även våra iakttagelser och vår undersökning som forskare kan inte vara helt objektiv, men målsättningen har ändå i största möjliga utsträckning varit att hålla vår undersökning så fri från personliga värderingar som möjligt. Den kvantitativa undersökningen har redovisat data som i möjligare mån är mer objektiv och även mer mätbar än den information som kunnat tolkas utifrån den kvalitativa undersökningen. Den kvantitativa och den kvalitativa undersökningen kompletterar varandra bra då de ger olika information som har lett till en mer nyanserad bild, vilket är varför dessa två metoder har kombinerats.

För att återgå till den kvantitativa analysen, så lades det kodschema som utarbetats sedan in i statistikprogrammet SPSS och de olika värdena sammanställdes till uni- och bivariata analyser. Rent siffermässigt har det därför blivit synligt hur ofta de olika variablerna förekommer och därmed har det kunnats dra slutsatser utifrån detta material. Inspiration till detta har delvis kommit från Gunilla Jarlbro, som i sin bok *Medier, genus och makt*, nämner en undersökning som gjorts där den ideella föreningen “Allt är möjligt” har räknat alla människor som förekom på bild i Dagens Nyheter under en dag, för att se hur många som var män respektive kvinnor (Jarlbro, 2006, s. 26).

För att säkerställa att kodschemat skulle fungera, testades det under arbetets gång. Detta gjordes genom att vi läste och kodade tio av de artiklar som ingick i urvalet, sedan bytte vi artiklar och såg så att vi båda kodat de olika artiklarna på samma sätt. Detta för att säkerställa att variabelvärdena fungerade och att kodningen inte var beroende av forskaren som utförde den. Precis som Nilsson skriver är det viktigt att ha en så hög interkodarreliabilitet som möjligt, vilket hoppas ha kunnat säkerställas med detta tillvägagångssätt (Nilsson, 2010, s. 147).

3.2 Kvalitativ innehållsanalys

När det gäller den kvalitativa metoden användes främst textanalys med ett feministiskt perspektiv för att kunna besvara frågorna ovan. Tolkningen har utförts med hjälp av den symptomala läsarten. Detta tillvägagångssätt innebär att läsaren anstränger sig för att skönja och urskilja mentaliteter i texten som författaren är omedveten om, och “ser texter som manifestationer för underliggande eller dolda betydelser” (Østbye et al., 2003, s. 65). Østbye et

al. skriver att denna typ av analys har en ideologikritisk ambition, vilket är något som även denna uppsats ämnar ha. Precis som medie- och kommunikationsvetaren Peter Berglez skriver är ansatsen här att analysera textens ideologiska egenskaper för att kartlägga “förekomsten av implicita eller dolda meningar, opinioner och värderingar” (Berglez, 2010, s. 274).

3.2.1 Tolkningskretslopp

I arbetet användes ett s.k. “tolkningskretslopp” - ett redskap skapat av Peter Dahlgren, medie- och kommunikationsvetare, för att göra analytiska tolkningar av mediestoff (Dahlgren, 2000, s. 84). Kretsloppet består av sex aspekter av texten, som tillsammans bildar en bas för förståelse och vidare analys. De sex aspekterna är som följer:

1. Mediala sammanhang

Här konstaterades var i det totala medieutbudet materialet befinner sig, det vill säga till vilken genre det hör (se punkt nummer 5 i tolkningskretsloppet).

2. Textens intentioner

Peter Dahlgren presenterar under denna punkt ett antal alternativ som kan användas för att identifiera vilken avsikt eller vilka avsikter skribenten har med sin artikel. Emellertid är det för uppsatsen mer relevant att analysera de idéer som skribenten inte är medveten om, men vilka ändå framträder vid en symptomal läsning av texten. “Intentionerna” i sig är relevanta för analysen, men snarare de omedvetna och underliggande än de medvetna som Dahlgren avser.

3. Den avsedda/tänkta publiken

Den här aspekten av tolkningskretsloppet är intressant eftersom texterna här kan delas in i två kategorier; antingen stereotyp kvinnliga eller dito manliga. Som hjälp för att särskilja och klassificera texterna användes mytologier, ett begrepp som definieras av brittiske medie- och kommunikationsvetaren Andrew Tolson som “[a] common cultural heritage, into which we are all (formally and informally) socialised” (Tolson, 1996, s. 5). Mytologin om kvinnlighet, till exempel, kan illustreras i en text som handlar om blomsterarrangemang, smink eller kärlek, det vill säga temata som vi sedan barnsben lärt oss är kvinnliga. Det är alltså utifrån myterna om

manlighet och kvinnlighet som den tänkta publiken har klassificerats. Det är därmed inte sagt att den tänkta publiken är densamma som den faktiska, men det kan åtminstone antas att en text som innehåller stereotyp kvinnliga temata riktar sig till kvinnor och vice versa.

4. Produktionsomständigheter

I denna del av analysen har aspekter så som Magasinet Filters historia och skribenternas yrkesmässiga ursprung tagits i beaktning. Det blir till exempel möjligt att dra slutsatser gällande könsfördelningen på författarsidan, både vad gäller fast anställda redaktionsmedlemmar och vad gäller frilansarbetande skribenter.

5. Textens uppbyggnad

Under denna rubrik har det främst fokuserats på vilka tematiska fält som behandlas. Dahlgren skriver “[a]tt specificera tematiska fält innebär en sorts ‘översättningsprocess’, där man tar det konkreta innehållet och försöker hitta kategorier av mer allmän karaktär, som fångar upp detta innehåll så att det får en resonans, en genklang, i vår föreställningsvärld” (Dahlgren, 2000, s. 94). Dessa temata har kategoriserats på samma sätt som den avsedda publiken har kategoriserats, det vill säga efter könsstereotypa mytologier, för att kunna förstå hur de är komponerade. Det är också relevant att här djupare granska textens genre, då “våra förkunskaper om en genres egenskaper kan utgöra ett rikt förråd av insikter om hur texten är uppbyggd och hur den fungerar” (ibid., s. 93). Vikt har dessutom lagts vid den känslomässiga laddning som finns i texten - hur är känslan i artikeln? Framställs personen i positiv eller negativ dager?

6. Samhällssammanhang

Detta är en övergripande punkt där intentionen har varit att på ett ideologikritiskt vis koppla rådande sociokulturella förhållanden till texten och dess budskap och utformande. Författarna har relaterat samhällsliga villkor till de implicita värden, underliggande strukturer och dolda ställningstaganden som de funnit inne i texten.

3.3 Avgränsningar och urval

Alla artiklar som är tre eller fler sidor långa inklusive bilder ingår i den kvantitativa innehållsanalysen. Detta har gjorts för att på något sätt begränsa omfattningen av arbetet, utan att

förlora validitet då de längsta artiklarna ändå kan antas vara de som uppmärksammas mest av läsaren. När det gäller den kvalitativa innehållsanalysen har det valts att istället rikta in sig på huvudartikeln i varje nummer. Filter har på varje framsida valt ut en artikel som får störst rubrik, samt vars bild, ofta ett porträtt, agerar omslagsbild. Det är alltså dessa framsidesartiklar som har utgjort urvalet när den kvalitativa innehållsanalysen har genomförts. Detta motiveras dels med att det är de största artiklarna i sina respektive nummer, samt att en begränsning var nödvändig på grund av tidsaspekten. Dessa artiklar kommer i texten att benämnas som omslagsartiklar eller framsidesartiklar.

Vad gäller antalet tidningar har vi tagit alla som fanns till hands hos oss själva och hos vänner, vilket till slut blev 14 nummer av totalt 17 utgivna till dags dato, det vill säga ca 82 procent. Detta får anses vara en tillräckligt stor och tillförlitlig urvalsgrupp.

3.4 Bortfall

Den kvalitativa analysen har alltså utgått från huvudartiklarna i varje nummer. Ett stort bortfall märktes då Dahlgrens tolkningskretslopp applicerades och artikelns tänkta publik försökte könsbestämmas. Oftast var det problematiskt att klassificera artikeln utifrån tänkt publik. Det var även svårt att klassificera temat i artikeln, vilket inneburit ett stort statistiskt bortfall. Ett liknande problem uppstod i samband med kodningen enligt det bifogade kodschemat, till den kvantitativa analysen. I kodschemat finns det under variablerna "Ämnesval" och "Framställning av huvudperson" variabelvärden som är döpta till "Oklart", d.v.s. när det inte säkert kunnat avgöras vad artikeln syftar till. De artiklar som klassificerats under detta variabelvärde har även de räknats bort i den statistiska analysen.

4. Teori

4.1 Reflektionshypotesen och symbolisk förintelse

Gaye Tuchman, sociolog, publicerade 1978 en essä vid namn "The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media" som inledning till antologin *Hearth and Home*. Tuchman fokuserar

på könsroller och hur dessa definieras av media, och hon presenterar två idéer som centrala i sitt resonemang: reflektionshypotesen och teorin om symbolisk förintelse.

Reflektionshypotesen innebär i korthet att media vid ett givet ögonblick speglar de i samhället dominerande sociala värderingarna vid samma tid (Tuchman, 1978, s. 7). Medierna ger en normativ bild snarare än en deskriptiv, och i det urval och den tolkning som sker innan en artikel går i tryck faller en del av "verkligheten" bort. När texterna i *Magasinet Filter* har analyserats har, på jakt efter belägg för reflektionshypotesen, de kvinnor som framställs i artiklarna jämförts med nu rådande kvinnosyn. Framställs de som starka eller svaga? Är de självständiga eller beroende? Det är svårt att generalisera kring frågor eftersom artiklarna har olika temata och behandlar olika ämnen, men en jämförelse med rådande kvinnoideal har varit central i analysen för denna uppsats.

Idén om den symboliska förintelsen av kvinnor innefattar bland annat att kvinnor förekommer mer sällan än män i media. De kvinnor som ändå visas porträtteras som inkompetenta eller underlägsna männen. Tuchman menar också att kvinnornas roller trivialiseras eller att kvinnorna görs till offer i medier genom att till exempel oftast porträtteras som just offer i eventuella konflikter (Tuchman, 1978, s. 13). Offerrollen eller underlägsenheten hos det kvinnliga könet eller bristen på kvinnlig representation i artiklarna är en annan aspekt av den undersökning som ligger till grund för denna uppsats och som granskats när artiklarna undersökts och analyserats.

4.2 Jagbildningsprocessen

Thompsons teori om jagbildningsprocessen blir också ett intressant inslag, när han menar att den utveckling som pågått inom medierna har gett medierna mer makt och därför mer inflytande över sin publik. Thompson skriver vidare att medierna påverkar oss både när det gäller vår uppfattning om oss själva som människor, samt hur vi uppfattar och skapar oss tankar om samhället i stort och om våra medmänniskor (Thompson, 2001, s. 261 ff.). Enligt reflektionshypotesen, som det redogörs för ovan, återger medierna samhället normativt snarare än deskriptivt. Att samhället bygger på normer, och att samhällsmedlemmarna lever sina liv utifrån just dessa normer, är något som vi är medvetna om. Det som väcker funderingar är dock

vad som händer när detta normativa vinklingssätt som medierna, enligt Thompson, använder sig av, istället blir mer stereotyp. De normer som vi lever efter i det dagliga samhället, upplevs som mer grundläggande och inte så styrda av just stereotyper som medier kan tänkas vara. Utifrån detta kommer därför funderingar kring om denna normativa samhällsskildring påverkar publiken, som utifrån det skulle kunna tänkas skapa sin självbild, som då blir skev. Hela jagbildningsprocessen skulle då kunna tänkas bygga på en stereotyperad, normativ samhällsbild som kanske egentligen inte alls återger det samhälle som människan med egna ögon ser dagligdags. David Gauntlett, medie- och kommunikationsvetare, är inne på samma spår när han i sin bok *Media, Gender and Identity*, skriver att medierna inte bara reflekterar samhället, utan även är med och skapar det (Gauntlett, 2002, s. 98). Massmedierna föreslår för oss hur vi bäst ska leva, vad vi helst ska drömma om, hur vi enklast ska bli lyckliga och hur vi helst ska uppfatta oss själva (ibid., s. 113).

4.3 Dagordningsteorin

Maxwell McCombs tar upp liknande tankar i sin agenda setting-theory, dagordningsteorin, som går ut på att medierna sätter dagordningen för människan och i stor mån bestämmer vad vi ska uppmärksamma och lägga fokus på. Helt enkelt: vad som hamnar på allmänhetens dagordning (McCombs, 2006, s. 27 ff.). Eftersom medierna skapar nyheterna och bestämmer vad som ska vara den stora nyheten, framsidesnyheten, är det även de som i stor utsträckning påverkar vad människor kommer att tala om den dagen, vad som kommer att stå i fokus och vilka problem och händelser som är de viktigaste. Denna teori appliceras inte bara på nyheter, utan på medier i stort. Medierna har makt att förstärka, ändra eller bryta stereotyper och normer, eftersom de har en så pass stor grad av påverkan på befolkningen. Dessutom blir de nyheter som inte tas upp av medierna i princip osynliga för befolkningen. Att se människan som helt passiv och utan alternativ är kanske att dra det lite väl långt, men det blir onekligen svårare för publiken att uppmärksamma något som inte går att finna. Man skulle kunna säga att detta är hjärtat i dagordningsteorin. Det som inte syns finns helt enkelt inte.

4.4 Identitetsskapande i det senmoderna samhället

Gauntlett redogör för en del olika teorier i sin bok och tar bland annat upp Anthony Giddens tankar om moderniteten och skapandet av den egna identiteten. Giddens, en brittisk sociolog, menar att dagens samhälle inte kan benämnas som postmodernt, utan snarare senmodernt, eftersom vi fortfarande är inne i det moderna samhället och hela tiden utvecklas. Emellertid menar Giddens att vi däremot är i den post-traditionella fasen. Med detta menas att vi har gått ifrån det samhälle där man ärvde sin identitet och sina värderingar. Människan är inte längre beroende av traditioner och nedärvda synsätt, utan skapar hela tiden sitt eget medvetande och sin egen identitet. Det senmoderna samhället med sina post-traditionella tankar utmärker sig alltså genom att individen står i fokus och att vi kan göra aktiva val om vår livsstil och vår person. Bondesonen är inte längre tvingad att själv bli bonde, och en arbetarson kan utan problem välja att läsa på universitet för att bli professor. Vi väljer helt enkelt det liv vi vill leva. Identitetsskapandet har gått från traditionsbundet till individfokuserat, och människan anses göra aktiva val.

4.5 Struktureringsteorin

Giddens diskuterar även struktureringsteorin, en teori som menar att samhällsstrukturerna och de individuella handlingarna hela tiden interagerar och påverkar varandra. Människans sociala liv är, enligt struktureringsteorin, inte bara en produkt av det egna handlandet, utan även något som påverkas av den sociala interaktion och de sociala och samhälleliga krafter som människan stöter på dagligen. Det mänskliga handlandet är, när det upprepas, det som skapar de samhälleliga strukturerna. Detta bidrar därmed till, eller påverkar, samhällets normer och värderingar. Medierna spelar även in, och Giddens menar att de kan hjälpa oss i arbetet med att skapa en egen, bredare och mer nyanserad identitet. Vidare nämns att identitetsskapandet dock är begränsat av vissa av samhällets traditioner och strukturella sammansättningar (Gauntlett, 2002, s 93 ff.). Detta skulle man kunna tolka som att medierna både har makt att uppmuntra samtidigt som de stramar åt vårt identitetsskapande, vilket gör just identitetsbildningsprocessen komplex, och gör att fler faktorer än den mänskliga spelar in i den process som äger rum när människan ska skapa sin identitet.

4.6 En mänsklig rättighet

Enligt vissa teorier har alltså medierna makt att sätta dagordningen för människor, och även i viss utsträckning en möjlighet att påverka vår självbild och den bild vi skapar av omvärlden. Slutsatsen man kan dra av dessa teorier är att människan är lättpåverkad och gärna följer de sociala normer som presenteras för henne, utan att egentligen reflektera. Om dessa sociala normer inte riktigt stämmer överens med de grundläggande mänskliga rättigheterna, blir följderna av detta en intressant sak att fundera på. Susanne Baer, jurist tillika rådgivare åt Europeiska kommissionen i diskrimineringsfrågor, diskuterar i antologin *Gender and Human Rights* (Baer, 2004) den svåra balansgången mellan den enskilda människans rättigheter och samhället som social funktion. Både FN och EU har lagt fram dokument som stärker rätten till människans frihet och som ska motverka diskriminering (ibid., s. 83 ff.). Det som väcker funderingar är dock om människan verkligen är så fri som hon önskar, eller om det helt enkelt är en illusion. Om människan omedvetet blir påverkad av olika ideologier och tankegångar, borde det rimligen leda till en begränsning av den påstådda friheten.

4.7 Textens genre

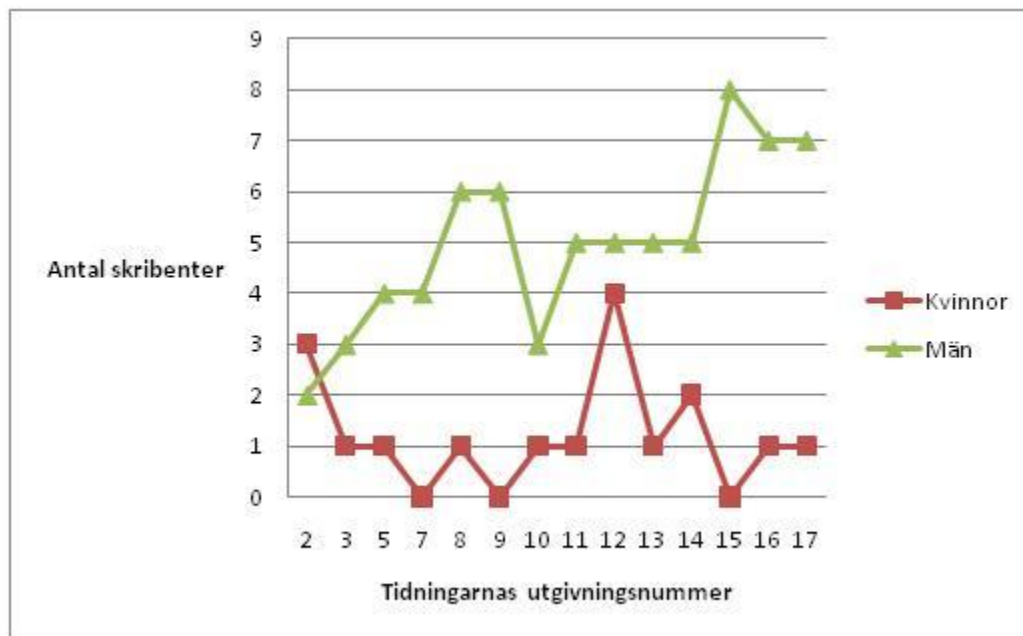
Alla artiklar som valts ut behandlar olika ämnen, men som gemensamma beröringsytor finns så klart att de är en del av Magasinet Filter. Detta innebär att artikeln inte har som syfte att appellera till någon särskild demografisk grupp, utan ska vara allmänintressant, vilket är den genre Magasinet Filter tillhör. Genrebegreppet kan beskrivas som ett socialt kontrakt mellan avsändare och mottagare - mottagaren förväntar sig att meddelandet, det vill säga artikeln, passar in i genren (Østbye et al., 2003, s. 72). Medie- och kommunikationsvetaren respektive psykologen Olle Findahl & Birgitta Höijer skriver i boken *Text- och innehållsanalys* att den analyserande läsaren har förväntningar på och förförståelse för texten redan innan hon börjar läsa den, vilka grundas på tidigare erfarenhet av liknande texter (Findahl & Höijer, 1981, s. 26). Som Filterläsare kan man alltså säga att man förväntar sig en könsneutral artikel, för att det sociala kontraktet ska upprätthållas.

5. Analys

I analysdelen behandlas resultaten av de olika innehållsanalyserna var för sig. Först redovisas de siffror som den kvantitativa innehållsanalysen gett upphov till och efter det diskuteras resultaten av den kvalitativa undersökningen.

5.1 Skev könsrepresentation i siffror

Den kvantitativa analysen har visat på många intressanta aspekter av könsrepresentationen i Magasinet Filter. Genom att hitta numeriska sammanhang har slutsatser kunnat dras som inte framkommit lika tydligt genom den kvalitativa analysen. Till att börja med är 20,9 procent av artikelförfattarna i våra 86 studerade texter kvinnor (se figur och tabell 1, bilaga 3). I blogginlägget som nämns i uppsatsens inledning finns en kommentar från Magasinet Filters chefredaktör, Mattias Göransson, som delvis förklarar varför könsfördelningen är så ojämn. Filterredaktionen stammar från systertidningen Offside “och var ett i princip renodlat grabbgång som tidningsembryo” (<http://kallejdoskopet.blogspot.com>), och de frilansarbetande skribenter som redaktionen tagit in har också varit övervägande manliga eftersom dessa i princip varit desamma som man arbetat med under Offside-tiden. Göransson skriver att de nyare frilanskontakterna istället har en liten övervikt åt det kvinnliga hållet, något som inte alls märks på den statistik som upprättats inför denna uppsats.

Figur 2: Könsfördelningen bland skribenterna över tid

Figur 2 visar att kvinnliga skribenter förekommer i en genomgående lägre grad, med ett enda undantag. Givetvis ligger en stor poäng i det Göransson säger om redaktionens “medfödda” mansdominans, men att kvinnorepresentationen skulle ha ökat med nyare frilansuppdrag märks inte i någon vidare utsträckning, i alla fall inte i vår urvalsgrupp. Det är möjligt att de kvinnliga skribenterna representeras genom kortare artiklar, men det är ändå en ur jämställdhetssynpunkt otillfredsställande förklaring. I vilket fall placeras manliga skribenter i rampljuset och kvinnorna får mindre utrymme mätt i spaltcentimeter.

5.2 Intresse för och framställning av personer av olika kön

Gällande den uppmärksamhet som ges till personer av olika kön i Magasinet Filter, är det intressant att notera att en korstabellanalys mellan variablerna “huvudpersonens kön” och “artikel på framsidan” visar att fler artiklar som handlar om kvinnor får uppmärksamhet på framsidan, än de som handlar om män, procentuellt sett (se tabell 4, bilaga 3). Det bör även sägas att vår undersökning inte visade att varken artiklar skrivna av kvinnor eller med en kvinnlig huvudperson fick mindre utrymme mätt i sidantal procentuellt, än de som skrevs av eller handlade om män (se tabell 7 och 8, bilaga 3). Därmed kan man inte dra för hårda slutsatser om Filterredaktionen och deras urval vad gäller artiklar, för uppenbarligen hyser redaktionen ett visst intresse även för de artiklar som handlar om kvinnor. Faktum kvarstår att det ändå bara är 26,2 procent av våra undersökta artiklar som faktiskt handlar om kvinnor (se figur och tabell 3, bilaga 3), och att kvinnorna därför verkar vara kraftigt underrepresenterade i de längre reportagen.

En annan variabel som undersöktes var huruvida huvudpersonen framställdes i positiv eller negativ dager. Det kan tyckas vara en godtycklig bedömning, men med teorin om kvinnans symboliska förintelse i bakhuvudet blir våra resultat intressanta. En bivariat analys på huvudpersonens kön och huvudpersonens framställning visar att 23 procent av de kvinnor som figurerar i våra artiklar framställs negativt, medan endast 10,3 procent av männen gör det (se tabell 5, bilaga 3). En sambandsanalys enligt Chi², vilket är ett sannolikhetsmått, ger oss 72,4 procents sannolikhet att ett samband mellan hur personerna framställs och deras kön existerar i vår population (se tabell 6, bilaga 3) vilket får sägas vara en relativt hög siffra. Ett exempel på

negativ framställning är det tresidiga reportage i Filter nummer 5 om Liza Marklund vid namn "Klockan klämtar för Liza Marklund?" som handlar om boken *Mia - sanningen om Gömda* som skrevs av journalisten Monica Antonsson. Boken skulle vara det stora avslöjandet om bluffen som låg till grund för Marklunds storsäljare om Mia Eriksson, kvinnan som gift sig med en misshandlande invandrare. Marklund kommer inte till tals i artikeln, men en helsidesbild lägger ändå fokus på henne. Antonsson citeras i artikeln, och bland annat säger hon "Vad ska Liza Marklund säga? Antingen att hon har ljugit, eller att hon är en skitdålig journalist." Artikeln avslutas med ett utdrag ur ett uttalande som skickats från Marklunds förlag, där man i princip säger att delar av böckerna är påhittade, men att röja vad som är sant och vad som är falskt skulle avslöja källor, vilket är ett brott enligt Tryckfrihetsförordningen. Det är förvisso inte Filters skribent som uttrycker sina åsikter men det samlade intrycket av artikeln är att den är kritisk mot Marklund. Som kontrast kan nämnas de många reportage som behandlar människors livsöden, till exempel det i nummer 8 om "Iprenmannen" Johan Neumann. Artikeln går systematiskt igenom Neumanns liv och leverne och beskriver hans svåra barndom, den långsamma klättringen mot skådespelarkarriären och hans excentriska vanor. Det samlade intrycket är att Neumann äntligen lyckats bli lycklig, trots sina många motsättningar. Det är generellt så att de långa artiklarna har framställt huvudpersonerna i positiv dager, men av alla de omslagsartiklar som granskats är det bara fyra stycken (av 14) som handlar om kvinnor. Det bör sägas att i en tidning (nummer 7) handlar omslagsartikeln om provocerande konstnärer och ett kollage av män och kvinnor tas upp. Här är dock 24 av konstnärerna män och 11 är kvinnor - ännu en talande siffra.

5.3 Den symboliska förintelsen

Med ovanstående fakta redovisad blir det lättast att närma sig Tuchmans teori om symbolisk förintelse. Det är tydligt att kvinnor inte framkommer i samma utsträckning som män i Magasinet Filter, varken på producentsidan eller som huvudpersoner i artiklarna. De kvinnor som framställs är oftare än männen kritiserade eller negativt presenterade på något sätt. Tuchman skriver att medierna idag kan vara väldigt vinklade. Kvinnor representeras i mindre utsträckning än män, och syns därför mindre i det aktuella medielandskapet. När kvinnor väl representeras i media framställs de som underlägsna eller inkompetenta, och det är åtminstone i någon del applicerbart på Magasinet Filter. Chefredaktören har uttalat sig i frågan och menar att andelen kvinnor har ökat på sistone och kommer att fortsätta göra det, men det är inget som syns i vår

analys av texterna. Även McCombs tankar om dagordningsmakt är mycket passande här. Det medierna sätter på dagordningen är, enligt dagordningsteorin, det som uppmärksammas, både när det gäller framställning och utsträckning. Den undersökning som genomförts i samband med denna uppsats visar på en tydlig övervikt åt det manliga när det gäller i vilken utsträckning de olika könen representeras i *Magasinet Filter*. Även när det gäller framställning ligger kvinnorna i lä och framställs oftare än männen i negativ dager. I *Magasinet Filters* fall innebär detta att läsaren uppmärksammas mer på det manliga, och att det kvinnliga i större utsträckning upplevs som negativt av läsaren. Fokus i *Magasinet Filter* ligger på män, och kvinnor ägnas genomgående mindre uppmärksamhet i tidningen. Enligt dagordningsteorin bestämmer medierna vad allmänheten ska prata om och känna till och vem läsarna ska tycka är intressant och framgångsrik. När *Magasinet Filter* representerar och uppmärksammar fler män än kvinnor, sätter de dagordningen för sina läsare och får dem att prata mer om män, uppmärksamma fler män och kanske även tillskriva männen mer status.

Att det mestadels är män som förekommer i *Magasinet Filter* stärker även reflektionshypotesen, och de samhälleliga värderingar som dagens samhälle ger oss. Män blir normen, kvinnor blir undantaget. Kvinnan står för det udda och det avvikande, medan männen ses som det normala med mer status och bättre betalda jobb. Det som framgår av *Magasinet Filters* omslagsartiklar blir därmed en skildring av just det normativa samhället. Detta befäster de förlegade tankar som kan finnas om manligt och kvinnligt, och gör att människan behåller gamla värderingar utan att ifrågasätta, och kanske helt utan att reflektera över det.

5.4 Män som går sin egen väg och kvinnor som ifrågasätts

I den kvalitativa delen av vår analys är det svårt att se ett tydligt mönster på mansdominans eller kvinnoförtryck. Artiklarna som har analyserats har antingen handlat om en person och dennes liv och äventyr, eller ett fenomen, en plats eller liknande. Texterna som handlar om människor är ofta skrivna på ett neutralt sätt, där fokus ligger på vad personen åstadkommit snarare än dennes kön, eller möjligtvis på kontrasten mellan personens kön och livsöde. Ett exempel på just denna kontrast mellan kön och livsöde går att hitta i *Filter* nummer 17, där den kvinnliga jockeyn Inez Karlsson är den som står i fokus i huvudartikeln. Inez arbetar som jockey i USA, och är en av väldigt få kvinnor i sin bransch. Mycket i artikeln fokuserar på det faktum att hon är kvinna i en

mansdominerad värld, hur det känns och hur hon upplever det. Många av de frågor som ställs, är nyfikna och ibland ifrågasättande för att hon brutit mot gängse sociala regler och könsnormen, och istället gått sin egen väg. I ett stycke i artikeln kan man läsa hur, den manliga, reportern skrivit “[j]ag frågar om hon tycker att hennes jakt efter självständighet har varit värd sitt pris.”. Denna mening är något tvetydig. Meningen kan tolkas både som att reportern menar att Inez fått stå ut med mycket för att hon brutit upp och flyttat till USA och således gett upp familj och vänner i Sverige, likaväl som den kan tolkas som att det är hennes karriärval som ifrågasätts. De frågor som som dyker upp är om reportern menar att det finns ett pris för självständigheten, om ska man bli ifrågasatt för att man följer sin vilja, och framförallt, om frågan överhuvudtaget skulle kommit på tal om en manlig jockey, som således befinner sig i en värld med andra män, hade blivit intervjuad. Den symboliska förintelsen av kvinnor handlar om deras förringade roll i medierna, och man skulle kunna se ifrågasättandet av Inez Karlssons vägval som ett uttryck för just det. Att bli ifrågasatt för sitt självständiga val och sin annorlunda livsväg, korrelerar bra med den typiska förringade roll som många kvinnor tillskrivs i medierna. Kvinnor i media idag framställs på ett visst sätt, och bryter man mot denna klassiska bild, är det inte sällan som man som kvinna blir ifrågasatt, något som Inez Karlsson i denna artikel verkar bli. Å andra sidan lyfter artikeln fram Inez Karlsson på ett spännande sätt, berättar om hennes liv, hennes utveckling och hennes nya liv i USA, något som inte alls är förringande. Något märkligt är det däremot att man lyfter fram en människa på detta sätt, men sedan förringar vissa av hennes val och fokuserar på, i detta fall, hennes förhållningssätt till typiskt kvinnliga intresseområden. Det finns så mycket annat i Inez Karlssons liv som reportern kunde ha valt att prata om, och teorin om den symboliska förintelsen får här ett exempel som är ganska talande. Istället för att lyfta fram och normalisera denna annorlunda kvinna med sin alternativa karriär, ifrågasätts istället hennes vägval och den rådande normen kvarstår.

En annan av omslagsartiklarna som framställer en kvinna går att finna i Filter nummer 13. Artikeln handlar i detta nummer om Natasha Illum Berg, en svensk-danska som numera lever i Afrika och försörjer sig som professionell jägare, den första kvinnliga i Tanzania. Ett intressant liv, det ska verkligen sägas, och även om reportern i artikeln berättar om Natashas uppväxt, föräldrar och bakgrund och vägval i livet, handlar ändå mycket i artikeln om hennes kärleksaffär med en känd konstnär som sedermera blev mördad. Att Natashas spännande liv ska förringas till

att kretsa kring hennes kärleksliv kan vara ett tecken på Tuchmans teori om den symboliska förintelsen av kvinnan. Kvinnor förekommer i en mycket liten utsträckning i omslagsartiklarna till *Magasinet Filter*, vilket för tankarna till samma teori, och att det då i båda ovanstående artiklar finns aspekter som visar på teorin är en talande företeelse som i viss mån bekräftar att den symboliska förintelsen av kvinnan är verklig.

Reflektionshypotesen blir i detta sammanhang en intressant teori. Som tidigare nämnts speglar media, enligt reflektionshypotesen, verkligheten på ett normativt synsätt. Att urskilja detta i de artiklar i *Filter* som har analyserats ger inte ett glasklart svar. I vissa enskilda artiklar kan man hitta frågeställningar eller underliggande tankar som tyder på att de som bryter mot normen är annorlunda och märkliga. Samtidigt är det till stor del dessa människor som får en framsidesplats i *Magasinet Filter*. De omslagsartiklar som handlar om enskilda personer har som genomgående mönster att de handlar om människor som gjort något annorlunda, varit med om något speciellt eller helt enkelt lever sitt liv på ett icke-normativt sätt. Här verkar budskapet alltså vara "gå din egen väg" alt. "följ ditt hjärta", snarare än något med fokus på samhällets värderingar och normer. Tvärtom är många av de personer som figurerar i de olika personporträtten, väldigt färgstarka personligheter som gärna går emot det klassiska, det normativa, och som skapat sig en egen väg, och ett eget sätt att leva.

5.5 Filter och identiteter

Man skulle kunna säga att *Filter* uppmanar sina läsare till att tänka utanför ramarna, att utforska världen men framförallt att utforska sig själva och inte vara rädda för att ta det där språnget. Här kommer både Thompsons jagbildningsprocess och Giddens identitetsskapande in. Dessa teorier säger, väldigt förenklat, att om inte medierna påverkar dig, påverkar de samhället som i sin tur påverkar dig. Hur som helst blir du som människa påverkad, och kan enligt teorierna inte undvika att bli påverkad av den makt som medierna faktiskt besitter, vare sig du vill det eller ej. Om vi utgår från att Thompson och Giddens har rätt, hur skulle det kunna påverka en läsare av *Magasinet Filter*? Det som syns i tidningarna påverkar hur människan skapar sitt jag, och hur självbilden utformas. När *Magasinet Filter* då väljer att för det mesta porträttera män med spännande livshistorier, sänder de ut en signal om att män är mer intressanta än kvinnor, lite mer

spännande och lite mer värda att uppmärksammas. När man som människa ser dessa personporträtt av människor med nyhetsvärde, men när det nästan uteslutande är män, finns det en stor risk att man blir påverkad. Giddens idé om att människor i dagens samhälle är friare att skapa sin egen identitet än tidigare generationer, blir därför svår att tolka. Man kan i Magasinet Filter se hur intressanta människor porträtteras och hur tidningen lyfter fram personer som valt att gå sin egen väg, något man kan tolka som en uppmaning, en knuff i en riktning bort från det klassiska samhället och de typiska stereotyperna. Räknar man sedan in det faktum att det mestadels är män som porträtteras, blir situationen en aning mer komplex. I arbetet med identitetsskapande kan denna snedvridna könsbild göra att man väver in i sin identitet att kvinnor inte är lika viktiga, inte innehar samma status som män och att man som kvinna helt enkelt inte kvalar in på samma plats som männen. Som skrivet ovan har Filter valt att ofta porträttera människor med en annorlunda livshistoria och som gått sin egen väg, vilket visserligen är bra och uppmanar läsaren att följa sin egen väg och att tänka utanför ramarna. Det vi ställer oss frågande till efter att ha läst igenom alla artiklar är om Magasinet Filter anser att det mestadels är män som är spännande och annorlunda. I de fall när en kvinna porträtteras, som i artiklarna om Inez Karlsson och Natasha Illum Berg, har Magasinet Filter all möjlighet att visa på just den frihet som Giddens pratar om, friheten att skapa sin egen identitet, men istället läggs fokus i dessa artiklar i en lite väl stor mån på det kvinnliga och det feminina snarare än den normbrytande, alternativa livsstil som de båda kvinnorna valt. Kvinnorna porträtteras snarare i förhållande till den klassiska kvinnliga stereotypen och de kvinnliga attributen än till sin egen situation. De jämförs indirekt med samhällsnormen och man kan enkelt tolka detta avvikande som negativt snarare än positivt för dessa två intervjuobjekt.

5.6 Filter som förstärkare av föråldrade könsroller

Det faktum att Filter mestadels behandlar manliga personligheter, bekräftar i princip reflektionshypotesen, på det sätt att medierna är mer benägna att skildra samhället normativt snarare än deskriptivt, vilket verkar vara precis vad detta fenomen med manlig dominans i artiklar och omslag är ett tecken på. Samhället idag är långt ifrån jämställt, och sanningen att säga så har män fortfarande högre status än kvinnor inom de flesta områden. Ett enkelt exempel på detta ojämna samhälle är SCB:s statistik över kvinnors lön i procent av mäns, inom alla sektorer, under år 2009 - där uppgår siffran endast till 85 procent (www.scb.se). Denna

ojämställdhet som genomgående råder i samhället är möjligtvis något som Magasinet Filter befäster genom att uppvisa manliga personligheter snarare än kvinnliga. Genom att låta männen ta större plats även i medierna, fastslår man deras roll som överlägsna kvinnorna.

Ett ensidigt uppvisande av könen och ett manifest av det på den journalistiska spelplanen, kan också leda till att den ojämställdhet som råder i stora delar av samhället får lov att fortsätta. Om endast män sätts på dagordningen av medierna, blir det enligt dagordningsteorin också det som får mest uppmärksamhet bland befolkningen. Med en sådan grund behålls därför de normativa systemen och de underliggande tankarna om männens överlägsenhet gentemot kvinnan får möjlighet att fortleva, även om det kan anses förlegat och gammaldags.

5.7 Ämnesneutralitet

Många artiklar i Magasinet Filter fokuserar på fenomen, så som omslagsartikeln i Filter nummer 2, som handlar om rymdturismbranschen i Sverige och då specifikt vid rymdbasen Esrange i Kiruna. Ingen speciell person är huvudperson i artikeln, och istället har artikelförfattaren valt att skriva om de tekniska specifikationerna, rymdturismens historia och rymdturisterna själva. Det är svårt att avgöra vem som är tänkt publik och huruvida rymdturism som ämne har någon stereotyp könstillhörighet. Vi får anta att Filterredaktionen här har ansett sig skriva om ett ämne som är allmänintressant, och som skulle kunna tilltala vilken som helst av tidningens läsare, man som kvinna. Kanske är detta ett sätt för Filter att upprätthålla det sociala kontraktet, och att själva hålla sig inom den genre de som tidskrift har valt att placera sig i. Som tidigare nämnts är textens genre något som till stor del kan hjälpa till att skapa produkten. En analyserande läsare har mer eller mindre alltid en förförståelse för den text som de ska läsa, oavsett om det är en roman, skönhetstidning eller nyhetsreportage. När en läsare ger sig i kast med exempelvis ett nyhetsreportage har läsaren redan skapat sig en mening om hur detta ska vara utformat. Ett socialt kontrakt skapas mellan tidningen och läsaren, där läsaren förväntar sig vissa genretypiska drag i tidningen. Mellan Magasinet Filter och dess läsare har det alltså upprättats ett socialt kontrakt som läsarna förväntar sig att tidningen ska hålla. Genom att tidningen väljer ämnen som är neutrala och kan tilltala både män och kvinnor, slipper de också ta ställning för något som kan uppfattas typiskt manligt eller typiskt kvinnligt. De håller sig till sin genre, upprätthåller det

sociala kontraktet och tar ställning för sin tänkta läsare, nämligen för den som vill veta mer, oavsett kön.

5.8 Ett sällsynt exempel på genusmedvetenhet

En annan av tidningens omslagsartiklar, i Filter nummer 12, behandlar skådespelaren Mikael Persbrandts omskrivna avhopp från Dramaten, händelseförloppet, bakomliggande orsaker och en allmän inblick i teaterlivet och dess baksidor. Denna artikel är en av de få omslagsartiklar som upplevs som kritisk och något negativt laddad. Artikeln om Dramaten och Sveriges teatervärld är även den skriven på ett sätt som gör att artikelförfattaren inte uttrycker några explicita känslor eller värderingar. På ett ställe, i artikelns inledande stycken, kan man dock läsa “[...] hur Teatersveriges manliga stjärnor tillåts bete sig så länge de säljer biljetter”. Detta är ett av två ställen i artikeln där artikelförfattaren faktiskt avger någon form av personlig yttring, och i dessa inledande stycken kan denna mening tolkas på olika sätt. Likaväl som den kan handla om de klassiska kontrasterna mellan manligt och kvinnligt beteende, kan det också vara ett slumpartat uttryck av historien kring Mikael Persbrandt och det faktum att han som manlig skådespelare verkar kunna göra lite som han vill. När man däremot läser vidare i artikeln, och läser de personliga uttryck från intervjupersoner som artikelförfattaren valt att ha med, kan man urskilja ett mönster i valet av dessa uttalanden som ger en negativ bild av teatervärlden.

Mycket av fokus i artikeln ligger på hur de manliga skådespelarna beter sig, och på den stora skillnaden det är mellan vad som är accepterat för män respektive kvinnor inom teatervärlden. Vidare i artikeln kommer uttalanden såsom “[d]en allmänna uppfattningen är att konsten står över allt och inte ska begränsas av något så banalt som jämställdhet eller skydd mot sexuella trakasserier. [...] Toleransen [ser] rätt olika ut för kvinnor och män” och “[g]eniet är fortfarande en man. [...] Vi har lägre tolerans gentemot kvinnor.”

Genomgående i artikeln behandlas alltså de orättvisa metoder och tankar som finns inom teatervärlden och som, direkt eller indirekt, är förnedrande eller diskriminerande gentemot de kvinnliga skådespelerskorna. Visserligen lyfts deras situation fram och uppmärksammas, vilket motsäger teorin om den symboliska förintelsen, men å andra sidan framställs de som offer, precis som nyss nämnda teori faktiskt utgår ifrån. Det här är en av de få kritiska omslagsartiklar som

har hittats i Magasinet Filter, och innehållet handlar just om diskrimineringen av kvinnorna. Visserligen skulle man med hjälp av detta kunna hävda att Magasinet Filter inte alls diskriminerar kvinnor i valet av sina omslagsartiklar, när de t.o.m. har en genuskritisk artikel med. Visst framgår det i artikeln att män och kvinnor borde behandlas på samma villkor och att något annat vore helt galet, men det vi ställer oss frågande till är om det räcker med **en** artikel med denna vinkel. Att ha med en artikel av detta slag uppväger inte den kritik som magasinet fått riktad mot sig. Tilläggas ska också att detta är den enda (av 14) omslagsartiklar som faktiskt är skriven av en kvinna. Bara det faktum att inte fler kvinnor är representerade som omslagsskribenter är anmärkningsvärt, och dessutom skriver kvinnan om diskriminering av kvinnor. Självklart är det bra att ämnet tas upp, men det blir också lättare att avfärda som stereotypt feministiskt snarare än den sanning som det verkar vara. Reportern håller sig, efter meningen i det inledande stycket, ganska objektiv genom hela artikeln, men avslutar sedan hela reportaget med orden “[s]lutet gott, allting gott - som vanligt för den manliga stjärnan”. Även här kan man tolka citatet tvetydigt. Likaväl som det kan tolkas som en rättvis sammanfattning av artikeln, kan det lika enkelt tolkas som en personlig yttring, och därtill en ganska bitter sådan. Just denna sista, personliga yttring, kan göra att läsaren ser artikeln som mindre seriös, och det blir lättare att bortse från den. Det är väldigt tråkigt eftersom det är ett viktigt ämne som tas upp, men som på grund av ovanstående nog enkelt skulle kunna marginaliseras.

Av alla de framsidesartiklar som ingått i undersökningen av Magasinet Filter, är det här den enda som tar upp en genusaspekt. Det är tillika den enda omslagsartikeln som är skriven av en kvinna. Kanske har detta varit ett försök från Magasinet Filters sida att väga upp för den kritik de fått, men poängen går förlorad när det blir tydligt att det endast handlar om jämlikhet när artikelförfattaren är en kvinna.

6. Avslutande diskussion

Innan vi påbörjade undersökningen om Magasinet Filter var vi båda hängivna läsare av tidningen. Ingen av oss hade fällt en tanke på att det kunde finnas något könsdiskriminerande i en tidning som var så välskriven, alltid behandlade så högaktuella ämnen och hade så intressanta intervjuer. När vi blev varse Kalle Laxgårds blogginlägg var det mycket förvånansvärd information, och vi började räkna män och kvinnor på de omslag av Filter som vi hade hemma.

Under arbetets gång blev det tydligt att Magasinet Filter gjort en skillnad mellan könen, vilket är förvånansvärt med tanke på att tidningen är så hyllad och välrenommerad. Magasinet Filter gesken av att vara könsneutralt, men är det inte i praktiken. Den statistik vi upprättat visar tydligt att män förekommer oftare än kvinnor i Magasinet Filter, både när det gäller författare och huvudpersoner i artiklarna. Den symboliska förintelsen får här ett tydligt exempel, när kvinnor inte får samma utrymme som män i Magasinet Filter.

Genomgående handlar de djupgående reportagen, framsidesartiklarna, i varje nummer om människor som gjort något annorlunda eller spännande med sitt liv. Jockeyn Inez Karlsson och jägaren Natasha Illum Berg har båda gett sig in i, för kvinnor, ovanliga yrken. Skådespelaren Johan Neumann har kämpat mot fördomar i hela sitt liv men ändå gjort succé. Så långt skiljer sig inget åt i framställningen av intervjupersoner av olika kön. Det som däremot kan uppmärksammas är det faktum att de artiklar som behandlar kvinnor upplevs som mer ifrågasättande än de som behandlar män. Detta ifrågasättande kan ses både som ett tecken på den symboliska förintelsen och som ett talande exempel på reflektionshypotesen, som speglar samhällets könsstereotypa värderingar snarare än aktuella förhållanden. Johan Neumann beskrivs medan Natasha Illum Berg och Inez Karlsson blir lätt ifrågasatta och en förklaring till deras val av livsstil efterfrågas. En intressant aspekt av de olika vinklingar som Magasinet Filter använder sig av för män respektive kvinnor, är det faktum att könsaspekten ofta känns närvarande i de artiklar som berör kvinnor. Medan männen beskrivs i förhållande till de livsval de gjort, eller den karriärbana de valt, upplever man istället kvinnorna framställda i relation till sitt kön, och till det eventuella avvikande de gjort från den allmänt accepterade könsnormen. Den kvantitativa analysen visar också att män oftare framställs i positiv dager, vilket kanske kan förklaras genom att de mest ingående reportagen, d.v.s. omslagsartiklarna, oftast är positivt vinklade, och det är övervägande män som de här artiklarna handlar om.

Med utgångspunkt i de teorier som använts blir det även möjligt att påstå att läsaren av Magasinet Filter kan bli påverkad av den skeva könsbild som tidningen visar upp. När till synes könsneutrala medier stärker de rådande samhälleliga genusnormerna, påverkar detta läsaren. Den könsrepresentation som finns i medierna är viktig eftersom det enligt Giddens är utifrån dem som människan hämtar kunskap till sitt identitetsskapande. Denna representation påverkar även hur

läsaren förhåller sig till omvärlden och medmänniskorna i form av värderingar och normer. När bilden i medierna är skev, får även läsaren en skev bild av hur människor av de olika könen är, vad som är viktigt och inte viktigt, vad som ger status och vad som upplevs som positivt eller negativt, i detta fall med det manliga som oftast förekommande.

Magasinet Filter har alla förutsättningar att vara upplysande och att inte följa de värderingar om kön som man kan hitta manifestationer av inom andra områden i samhället. Tidningen utmärker sig genom djuplodande reportage, högaktuella avslöjanden och intressanta intervjuer. Varför man från Filterredaktionen valt att varken anlita fler kvinnliga skribenter eller intervjua fler kvinnor trots den kritik som framförts är minst sagt underligt. Filters chefredaktör Mattias Göransson försvarar tidningens mansdominans med att Magasinet Filter stammar från den "grabbiga" fotbollstidningen Offside, och att det var ett "renodlat grabbgång" som startade Magasinet Filter tillsammans. Som nämnt i inledningen startade Magasinet Filter redan våren 2008, och har således snart tre år på nacken. Att tidningen fortfarande skulle ha en så pass hög andel män i både val av författare och intervjupersoner enbart på grund av ursprungsredaktionens härkomst ser vi som osannolikt. Magasinet Filter har haft tre år på sig att förbättra jämlikheten, både på redaktionen och i tidningen, men har vad det verkar inte genomfört några större förändringar. När Magasinet Filter utger sig för att vara en könsneutral tidning skapar de ett socialt kontrakt till sin läsare utifrån dessa förutsättningar. Att bryta detta sociala kontrakt som etablerats mellan tidningen och läsaren är på något sätt att förleda läsaren, eftersom det krävs en djupare granskning av antalet skribenter och intervjupersoner samt en innehållsanalys för att inse att tidningen inte är könsneutral.

En person som läser Magasinet Filter utan att uppmärksamma förekomsten och framställningen av de olika könen kan alltså bli förledd att uppfatta tidningen som könsneutral, trots att vår undersökning visar motsatsen. De mönster, stereotyper och genusföreställningar som förevisas i medierna är komplexa och svårnavigerade. Det är detta som gör att de kräver en noggrannare granskning och en uppmärksam läsare. Det är nämligen det faktum att dessa föreställningar ofta upplevs som så naturliga och så invanda att man inte ens reflekterar över dem, som är utmärkande för mytologier, och bidrar till att en föråldrad syn på manligt och kvinnligt tillåts leva kvar.

7. Referenslista

Tryckta källor

Baer, S. (2004). Citizenship in Europe and the Construction of Gender by Law in the European Charter of Fundamental Rights. I Knop, K. (red.) (2004). *Gender and Human Rights*. New York: Oxford University Press.

Berglez, P. (2010). Kritisk diskursanalys. I Ekström, M. & Larsson, L. (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund, Studentlitteratur.

Dahlgren, P. (2000). ”Vad säger medierna och vad betyder de?” I Jarlbro, G. (red.). *Vilken metod är bäst - ingen eller alla?*. Lund: Studentlitteratur.

Findahl, O. och Höijer, B. (1981). *Text- och innehållsanalys*. Stockholm: Arkitektkopia.

Gauntlett, D. (2002). *Media, Gender and Identity: An Introduction*. New York: Routledge.

Jarlbro, G. (2006). *Media, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Magasinet Filter. (2008). *Nr 2*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2008). *Nr 3*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2008/2009). *Nr 5*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2009). *Nr 7*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2009). *Nr 8*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2009/2010). *Nr 11*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010). *Nr 12*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010). *Nr 13*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010). *Nr 14*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010). *Nr 15*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010). *Nr 16*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

Magasinet Filter. (2010/2011). *Nr 17*. Göteborg: Magasinet Filter AB.

McCombs, M. (2006). *Makten över dagordningen: Om medierna, politiken och opinionsbildningen*. Stockholm: SNS Förlag.

Nilsson, Å. (2010). Kvantitativ innehållsanalys. I Ekström, M. & Larsson, L. (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund, Studentlitteratur.

Thompson, J. B. (2001). *Medierna och moderniteten*. Göteborg: Daidalos.

Tolson, A. (1996). *Mediations: Text and discourse in media studies*. New York: Arnold.

Tuchman, G. (1978). "The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media" i Tuchman, G. (red.). *Hearth and Home: Images of Women in the Mass Media*. New York: Oxford University Press.

Østbye, H., Knapkog, K., Helland, K. & Larsen, L. (2003). *Metodbok för medievetenskap*. Malmö: Liber.

Elektroniska dokument

Förenta Nationerna, FN (1948). *The Universal Declaration of Human Rights*. [Elektronisk]. New York: FN:s högkvarter. Tillgänglig: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> [2010-12-16]

Laxgård, K. (2010). Ibland blir man upprörd och ibland blir man förbannad. Igår blev jag både och. *kallejdoskopet* [Blogg]. 27 september 2010. <http://kallejdoskopet.blogspot.com/2010/09/ibland-blir-man-upprord-och-ibland-blir.html> [2010-12-20]

Kvinnors lön i procent av mäns lön efter sektor, *Statistiska Centralbyrån*. [Elektronisk]. Stockholm, Statistiska Centralbyrån. Tillgänglig: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_149083.aspx [2011-01-04]

Vinnare av Tidskriftspriset, *Sveriges Tidskrifter*. [Elektronisk]. Stockholm: Sveriges Tidskrifter. Tillgänglig: <http://www.sverigestidskrifter.se/tidskriftspriset/annu-tidigare-vinnare> [2011-01-04]

FILTER, *Sveriges Tidskrifter*. [Elektronisk]. Stockholm: Sveriges Tidskrifter. Tillgänglig: <http://www.sverigestidskrifter.se/medlem/tidskrifter/filter> [2010-12-06]

Bilaga 1

Kodschema

0. Utgivningsnummer

1. Skribentens kön

1. Kvinna
2. Man

2. Huvudpersonens kön

1. Kvinna
2. Man
3. Oklart

3. Ämnesval

1. Traditionellt, stereotypt kvinnligt
2. Traditionellt, stereotypt manligt
3. Oklart

4. Framställning av huvudperson

1. Positiv
2. Negativ
3. Oklart

5. Antal sidor (inkl. bilder)

1. 3-5
2. 6-8
3. över 8

6. Finns artikeln representerad på framsidan, antingen i bild eller i text?

1. Ja
2. Nej

Bilaga 2

Mail från Kalle Laxgård, mottaget 2010-12-20, kl. 17.57.

Hej Natalie!

Till att börja med, vad många gemensamma fb-vänner vi har. Har du möjligen varit aktiv i studentradion? Tycker mig se ett sådant samband :)

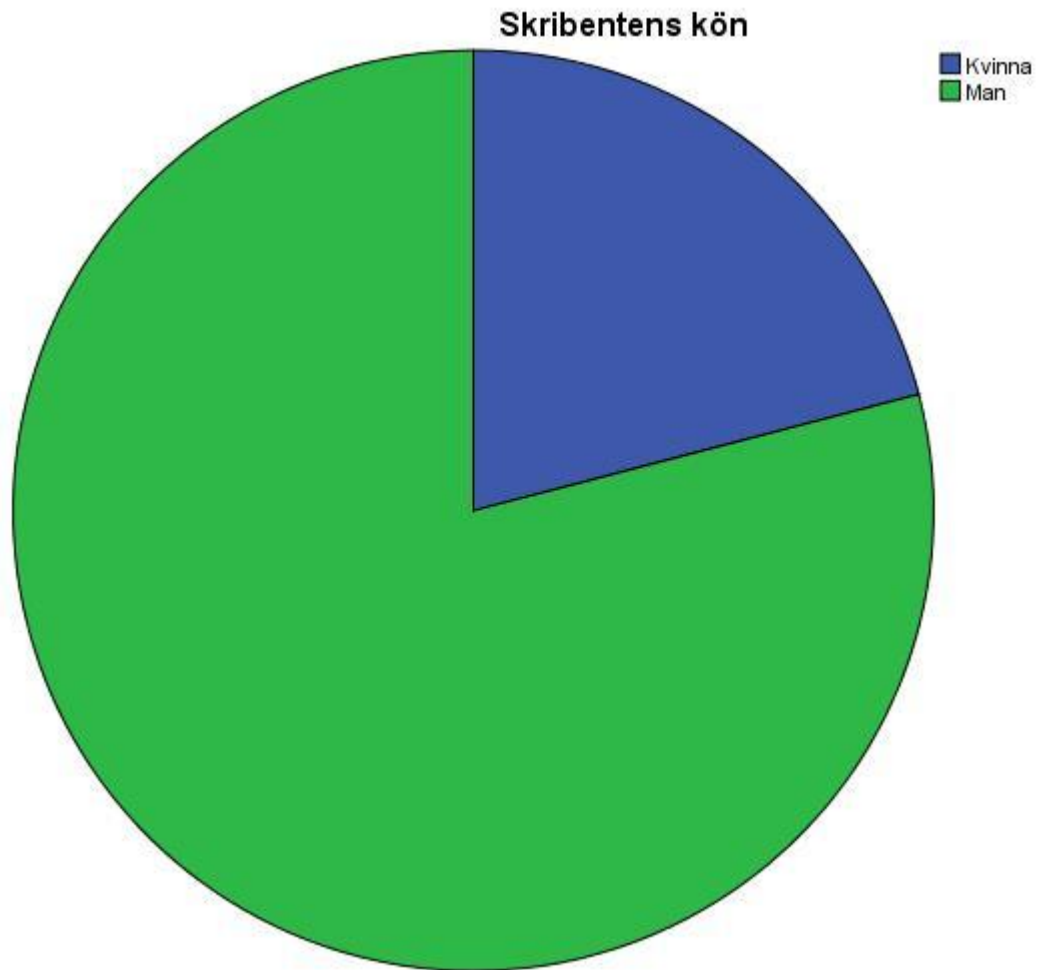
Intressant att du ska skriva om Filter! Mitt inlägg i höstas skapade ju som sagt en del rabalder, vilket var både överraskande och bra. Det är en viktig debatt, både i det enskilda fallet och i allmänhet. Du får gärna mejla uppsatsen när du är färdig.

Svaret på dina frågor är ja, jag blev kontaktad av den berörda personen. Han ringde mig och vi hade ett långt samtal där han förklarade sin synvinkel och jag min.

Den respons man kan tala om är möjligtvis den kritik jag fick i just nämnda samtal, samt att jag senare antogs som magasinets praktikant till våren.

Om det är något mer du undrar så hör av dig så ska jag hjälpa dig så gott jag kan!

Kalle

Bilaga 3

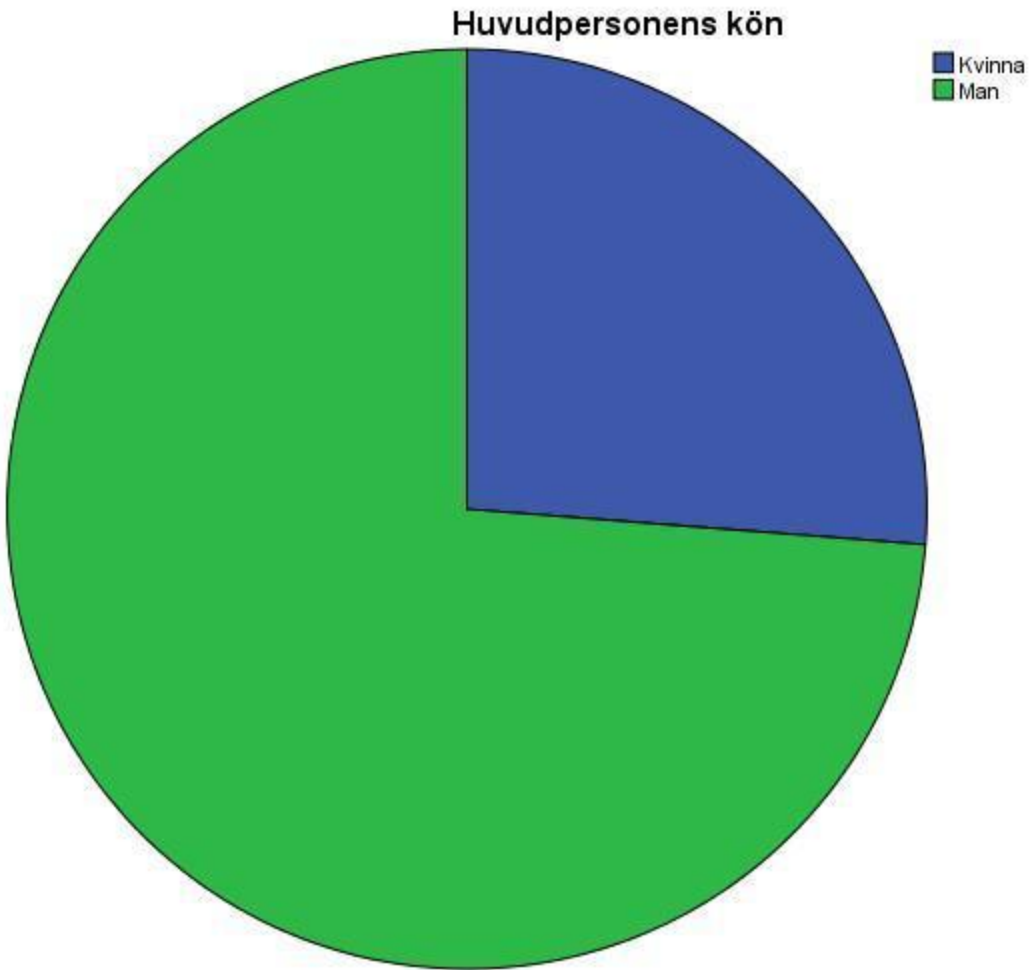
Figur 1: Skribenternas kön.

Skribentens kön

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kvinna	18	20,9	20,9	20,9
	Man	68	79,1	79,1	100,0
	Total	86	100,0	100,0	

Tabell 1: Skribenternas kön.

Figur 3: Huvudpersonens kön.

Huvudpersonens kön

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kvinna	16	18,6	26,2	26,2
	Man	45	52,3	73,8	100,0
	Total	61	70,9	100,0	
Missing	System	25	29,1		
Total		86	100,0		

Tabell 3: Huvudpersonens kön

Huvudpersonens kön * Artikel på framsidan Crosstabulation

			Artikel på framsidan		Total
			Ja	Nej	
Huvudpersonens kön	Kvinna	Count	13	3	16
		% within Artikel på framsidan	27,1%	23,1%	26,2%
	Man	Count	35	10	45
		% within Artikel på framsidan	72,9%	76,9%	73,8%
Total		Count	48	13	61
		% within Artikel på framsidan	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 4: Bivariat analys på variablerna "huvudpersonens kön" och "artikel på framsidan".

Huvudpersonens kön * Framställning av huvudperson Crosstabulation

			Framställning av huvudperson		Total
			Positivt	Negativt	
Huvudpersonens kön	Kvinna	Count	10	3	13
		% within Huvudpersonens kön	76,9%	23,1%	100,0%
	Man	Count	26	3	29
		% within Huvudpersonens kön	89,7%	10,3%	100,0%
Total		Count	36	6	42
		% within Huvudpersonens kön	85,7%	14,3%	100,0%

Tabell 5: Bivariat analys på variablerna "huvudpersonens kön" och "framställning av huvudperson"

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,188 ^a	1	,276		
Continuity Correction ^b	,376	1	,540		
Likelihood Ratio	1,114	1	,291		
Fisher's Exact Test				,353	,262
Linear-by-Linear Association	1,160	1	,281		
N of Valid Cases	42				

a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,86.

b. Computed only for a 2x2 table

Tabell 6: Sambansanalys mellan variablerna "huvudpersonens kön" och "framställning av huvudpersonen".

Tabell 7: Bivariat analys på variablerna "huvudpersonens kön" och "antal sidor".

Skribentens kön * Antal sidor Crosstabulation

			Antal sidor		Total
			T.o.m. 8 sidor	Fler än 8 sidor	
Skribentens kön	Kvinna	Count	7	11	18
		% within Antal sidor	21,2%	20,8%	20,9%
	Man	Count	26	42	68
		% within Antal sidor	78,8%	79,2%	79,1%
Total		Count	33	53	86
		% within Antal sidor	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 8: Bivariat analys på variablerna "skribentens kön" och "antal sidor".